

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

MANEVİYAT ÜZERİNE ETÜTLER

RABI LORD JONATHAN SACKS'IN ÖĞRETİ VE YAZILARINDAN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle. "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçeğe değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." – Rabi Sacks

Teruma:

Bir Armağan: Vermek

Yisrael'in ilk ibadet evi, Bene Yisrael'in Tanrı için yaptıkları ilk yuvaydı. Ama bu fikrin ta kendisi, paradoks, hatta çelişkiyle yüklüdür. Tanrı için bir ev inşa etmek nasıl mümkün olabilir? O bizim, bırakın inşa etmeyi, hayal edebileceğimiz her şeyden bile daha büyüktür.

Kral Şelomo, Tanrı için başka bir evi, İlk Bet Amikdaş'ı ibadete açtığı zaman tam da bu noktayı vurgulamıştı: "Ama Tanrı gerçekten yeryüzünde mi barınacak? İşte, gökler ve göklerin gökleri [dahi] seni içeremez; hele inşa ettiğim bu ev [- hiç]!" (Melahim I 8:27). Aynısını Tanrı adına Yeşayau da söylemişti: "Gökler tahtım, yeryüzü de ayak taburemdir. Benim için nasıl bir ev inşa edebilirsiniz, benim dinlenme yerim neresi olabilir?" (Yeşayau 66:1).

Tanrı'ya bir yuva inşa etmek sadece olanaksız görünmekle kalmamaktadır; bu aynı zamanda gereksiz de olmalıdır. Her yerin Tanrı'sına herhangi bir yerde erişilebilmelidir; en derin çukurdan en yüksek dağın tepesine, bir şehrin gecekondu mahallesinden mermer ve altınla sıralanmış bir saraya kadar her yer bu konuda eşit olmalıdır. Öyleyse amaç nedir?

Cevap – ve bu esas nitelikli bir cevaptır – Tanrı'nın, binaların değil, *inşa edenlerin* içinde yaşıyor olduğudur. Taştan yapıların içinde değil, insan kalbinin içinde yaşamaktadır Tanrı. Yahudi Hahamların ve mistiklerin işaret ettikleri nokta, Tanrı'nın *peraşamızda* söylediği sözdür: "Benim için bir Kutsal Mekân yapınlar ve *içlerinde*

barınacağım" (Şemot 25:8) – "içinde" değil, "[onların] içlerinde".

Öyleyse Tanrı'nın halka bir mabet inşa etmelerini emretmesine en baştan itibaren ne gerek vardı? Çoğu otorite tarafından verilen ve Tora'nın ta kendisi tarafından ima edilen cevap şudur: Tanrı bu emri özellikle Altın Buzağı günahından sonra vermiştir.

Halk Buzağı'yı, Moşe'nin Tora'yı teslim almak üzere dağda geçirdiği kırk günün ardından yapmıştır. Moşe halkın içinde olduğu sürece, halk onun Tanrı'yla ve Tanrı'nın da onunla iletişim halinde olduğunu, dolayısıyla Tanrı'nın erişim dâhilinde, yakın olduğunu bilmekteydi. Ama Moşe neredeyse altı hafta boyunca aralarında olmayınca halk paniğe kapıldı. Tanrı ile aralarındaki bu boşluğa başka kim köprü olabilir? Tanrı'nın talimatlarını nasıl duyabilirlerdi? Tanrısal Mevcudiyet ile hangi aracı yoluyla iletişim kurabilirlerdi? Altın Buzağı hatasına düşmelerinin sebebi buydu.

İşte bu nedenle Tanrı, Moşe'ye "Benim için bir Kutsal Mekân yapınlar ve içlerinde barınacağım" demiştir. Buradaki anahtar sözcük *ş-h-n*, yani "barınma" fiilidir. Bu fiil daha önce hiç Tanrı ile bağlantılı olarak kullanılmamıştır. Zaman içinde bu, Yahudiliğin anahtar sözcüklerinden biri haline gelmiştir. Portatif tapınağı belirten *Mişkan* sözcüğü ile Tanrısal Mevcudiyet'i belirten *Şehina* sözcüğü bu kökten gelir.

Fiilin anlamının merkezi bir parçası, yakınlık fikridir. İbranice *Şahen* sözcüğü “komşu” anlamına gelir: bitişik evde yaşayan kişi. Bene Yisrael’in ihtiyaç duyduğu – ve Tanrı’nın da onlara verdiği – şey, Tanrı’ya, kapı komşumuza olduğumuz kadar yakın olduğumuzu hissetmenin bir yoludur.

Bu, Atalarımızın ve Annelerimizin nail oldukları bir yakınlıktı. Tanrı; Avraam, Yitshak ve Yaakov’a, Sara, Rivka, Rahel ve Lea’ya, samimiyetle, bir arkadaş gibi konuşmuştu. Avraam ve Sara’ya bir çocukları olacağını söylemişti. Rivka’ya hamileliği sırasında neden böylesine keskin bir sancıdan muzdarip olduğunu açıklamıştı. Yaakov’a hayatının kilit anlarında görünmüş ve ona korkmamasını söylemişti.

Bene Yisrael’in şimdiye kadar deneyimledikleri şey bu değildi. Tanrı’nın Mısırlılar üzerine belalar getirdiğini görmüşlerdi. O’nun denizi yarıdığını görmüşlerdi. O’nun göklerden *man* ve bir kayadan su verdiğini görmüşlerdi. O’nun emreden sesini Sinay Dağı’nda duymuşlar ve bunu neredeyse dayanılmaz bir olgu olarak deneyimlemişlerdi. Moşe’ye “Bize sen konuş ve dinleyeceğiz. Ama Tanrı bizimle konuşmasın ki ölmeyelim” demişlerdi. Sonuç olarak Tanrı onlara hep, baskın, bunaltıcı bir varlık, karşı konulamaz bir kuvvet, bakmanız halinde sizi kör edecek kadar güçlü bir ışık, sizi sağır edecek kadar şiddetli bir ses olarak görünmüştü.

Dolayısıyla Tanrı’nın yalnızca inancın öncüleri – Atalar ve Anneler – değil, büyük bir ulusun her bir mensubu için de erişilebilir olması, tabiri caizse, Bizzat Tanrı için bir zorluk teşkil ediyordu. Bu nedenle Yahudi mistiklerin *tsimtsum*, yani “daralma, büzülme”, başka bir deyişle “kendini kısıtlama” olarak adlandırdıkları şeyi yapması, Işığı’nı perdelemesi, Sesi’ni yumuşatması, Görkemi’ni kalın bir bulutun ardına gizlemesi ve sonsuzun, sonlunun ebatlarını almasına izin vermesi gerekiyordu.

Ama bu, sözün gelişi, işin kolay kısmıydı. Zor kısmın ise Tanrı’yla hiç ilgisi olmayıp, bizimle her yönden ilgisi vardı. Tanrı’nın Mevcudiyeti’ni hissedecek duruma nasıl gelecektik? Everest Tepesi’nin eteklerinde dururken veya Büyük Kanyon’u seyrederken bunu yapmak zor değildir. Yüceliğin huzurundayken huşu duymak için çok dindar olmanıza, hatta hiç dindar olmanıza gerek yoktur. Kendisiyle *Vaera* perçasında karşılaşmış olduğumuz psikolog Abraham Maslow, “doruk

deneyimler” den bahsetmiş ve bunları manevi buluşmanın esası olarak görmüştür.

Ama Tanrı’nın Mevcudiyeti’ni *gündelik yaşamda* nasıl hissedebilirsiniz? Sinay Dağı’nın tepesinde değil, aşağıdaki düz ovadayken? Tanrı’nın açığa çıktığı büyük olayda olduğu gibi şimşek ve gök gürültüleri ile sarılıyken değil, bugün, diğer tüm günler gibi alelade bir günde?

İşte *Teruma* sözcüğünün hayat dönüştürücü sırrı budur. Bu sözcük “bağış” veya “katkı” anlamına gelir. “A-Şem, Moşe’ye konuşarak şöyle dedi: Bene Yisrael’e söyle, Bana bir bağış getirsinler. Kalbi kendisini vermeye motive eden herkesten Benim için bu bağış alacaksınız.”

Tanrı ile buluşmanın en iyi yolu vermektir. Verme eyleminin ta kendisi, verdiklerimizin, bize verilenlerin bir parçası olduğunu anlamaktan kaynaklanır veya bizi bu anlayışa götürür. Bu bir teşekkür şeklidir, bir şükran hareketidir. İnsan zihninde Tanrı’nın varlığı ile Tanrı’nın yokluğu arasındaki fark budur.

Tanrı’nın var olması, sahip olduğumuz her şeyin O’na ait olduğu anlamına gelir. Evreni O yaratmıştır. Bizi O yapmıştır. Bize yaşamı O vermiştir. Aldığımız nefesin ta kendisini içimize O üflemiştir. Çevremiz tamamen, Tanrı’nın cömertliğinin asaleti, bolluğu ile doludur: güneşin ışığı, taşın altın rengi, yaprakların yeşilliği, kuşların şarkısı. Her gün sabah duaları sırasında söylediğimiz harika yaratılış *mizmor*larını okurken bu duyguyu hissederiz. Dünya Tanrı’nın sanat galerisidir ve O’nun şaheserleri her yerededir.

Hayat, verilmiş bir şey olduğu zaman, bunu, geriye bir şeyler vermek suretiyle kabul ve takdir ederiz.

Ama *eğer hayat – hiçbir Verici olmadığı için – verilmiş bir şey değilse*, eğer evren sırf kuantum alanındaki rastgele bir dalgalanma sebebiyle meydana gelmişse, eğer evrende var olduğumuzu bilen hiçbir şey yoksa, eğer insan bedeni genetik koddaki bir harfler dizisinden ve insan zihni beyindeki elektrik sinyallerinden ibaret olup başka hiçbir anlam ifade etmiyorsa, eğer ahlaki kanaatlerimiz sadece kendimize hizmet eden kendimizi koruma araçlarıysa ve manevi ihtiyaçlarımız sadece birer hülyadan ibaretse, o zaman yaşam armağanı için şükran duymak zordur. Eğer veren kimse yoksa, verilmiş bir armağan da

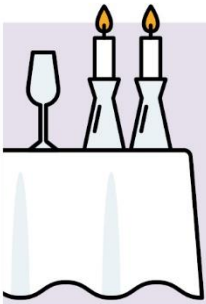
yoktur. Ortada sadece bir dizi anlamsız kaza vardır ve insanın kaza için şükran duyması zordur.

Tora bu nedenle bize basit ve pratik bir şey söylemektedir. Ver – ve o zaman hayatı bir armağan olarak görmeye başlayacaksınız. Tanrı'nın var olduğunu kanıtlamaya kabil olman şart değildir. İhtiyacın olan tek şey, var olduğun için minnettar olmaktır – gerisi ardından gelecektir.

İşte Tanrı, Bene Yisrael'e *Mişkan*'ın inşası yoluyla bu şekilde yakınlaşmıştır. Konu, ahşabın, metalin ve perdelerin kalitesi değildi. Koen Gadol'un göğüslüğünün üzerindeki pırlantaların parıltısı değildi. Mimarının güzelliği veya *korban*ların kokusu da değildi. Konu, *Mişkan*'ın, "kalbi kendisini vermeye motive eden herkesin" armağanlarıyla inşa edilmiş olmasıydı. *İnsanların birbirine ve kutsal amaçlara gönüllü olarak verdikleri yer, Tanrısal Mevcudiyet'in barındığı yerdir.*

Peraşamıza ismini veren özel sözcüğün – *Teruma* – altındaki asıl anlam da budur. Onu "bağış" olarak çevirdim, ama aslında basit hiçbir Türkçe dengi olmayan farklı ve ince bir anlama sahiptir bu sözcük. Kutsal bir amaca adanmak suretiyle "kaldırdığınız, yükselttiğiniz bir şey" anlamına gelir. *Siz onu yükseltirsiniz; sonra da o sizi yükseltir.* Manevi doruklara tırmanmanın en iyi yolu, sahip olduklarımızın bize verilmiş olduğu gerçeğinden kaynaklanan minnettarlıkla, basitçe vermektir.

Tanrı taş bir evde yaşamaz. Verenlerin kalplerinde yaşar.

Şabat Sofrasında

1. Kendinizi en çok nerede *A-Şem*'e yakın hissediyorsunuz?
2. Başkalarına bir şeyler verdiğiniz zaman (verdiğiniz şey ister zamanınız, ister fikriniz, ister yardımınız, isterse de armağanlarınız olsun), bu sizi onlara yaklaştırır mı? Neden?
3. Sizce, Bene Yisrael'in *Mişkan*'a yaptıkları bağışların onları *A-Şem*'e yaklaştırmış olması gibi, cemaatinize bir şeyler vermek de sizi *A-Şem*'e yaklaştırıyor mu?

• Bu sorular, Rabi Sacks'ın bu haftaki Covenant & Conversation yazısının **Family Edition** versiyonundan alınmıştır. Nesilleri birbirine bağlayan, interaktif bir öğrenim için bu versiyonun bütününe şu bağlantıdan ulaşabilirsiniz: <https://www.rabbisacks.org/covenant-conversation-family-edition/terumah/the-gift-of-giving/>

Family Edition şimdi Türkçe!